

УДК 378.1:664

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ТЕХНОЛОГА ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

О. С. Благий

м. Харків, Українська інженерно-педагогічна академія

olga_blahyi@mail.ru

У статті наведено детальний аналіз наукової літератури, що дозволив встановити сутність та структуру здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців. Здоров'язберігаючу компетентність інженерів-технологів харчової галузі розглянуто як діяльність фахівця, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей та досвіду, спрямованих на збереження, розвиток та відновлення стану здоров'я споживача. Автор виділяє наступну структуру здоров'язберігаючої компетентності майбутнього інженера-технолога харчової галузі у розрізі спеціалізовано-професійних компетентностей: здатності щодо розробки харчових продуктів, які спрямовані на підтримку фізіологічного стану різного контингенту населення; здатності щодо розробки харчових продуктів, які спрямовані на підтримку функціонального стану органів та систем споживача.

У структурі здоров'язберігаючої компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової галузі визначено багатогранну взаємодію усіх її складових, що мають ієрархічну будову.

Ключові слова: інженер-технолог, харчова галузь, здоров'язберігаюча компетентність, спеціалізовано-професійна компетентність, компетенції, структура, інтеграція, система.

Постановка проблеми. Відповідно до Концепції поліпшення продовольчого забезпечення та якості харчування населення, метою якої є забезпечення, зміцнення та збереження здоров'я населення, здійснення профілактики захворювань, пов'язаних із порушенням харчування, поліпшення демографічної ситуації в Україні, держава відповідальна за створення соціально-економічних умов, за яких кожна людина може задовольнити свої потреби в повноцінному харчуванні [9]. У зв'язку з цим перед інженером-технологом харчової галузі постає завдання розробляти та впроваджувати у виробництво продукцію функціонального та лікувально-профілактичного напрямку. Проте, у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців до такої діяльності були встановлені наступні суперечності:

– між сучасним станом створення і впровадження харчових продуктів з функціональними та лікувально-профілактичними властивостями та недостатнім рівнем формування здоров'язберігаючої компетентності у майбутнього інженера-технолога харчової галузі;

– між соціальним замовленням на конкурентоздатного фахівця із сформованою здоров'язберігаючою компетентністю та недостатньо розкритим змістом та структурою формування її у майбутнього інженера-технолога харчової галузі;

– між необхідністю підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до професійної діяльності спрямованої на розробку, впровадження харчової продукції функціонального і лікувально-профілактичного призначення та недостатнім рівнем розроблення методик навчання.

Отже, недостатня теоретична та практична розробленість даної суспільно значимої педагогічної проблеми, потреба в майбутніх інженерах-технологах харчової галузі, які б відповідали вимогам сучасного ринку праці і економічного розвитку країни, необхідність удосконалення їхньої професійної підготовки, а також наявні суперечності у підготовці фахівця зумовили актуальність проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності.

Аналізостанніхдосліджень і публікацій. Проблема формування здоров'язберігаючої компетентності та визначення її структури розглянута багатьма вченими: Н. Бібік, Д. Воронін, О. Дзятковська, Ю. Лукашин, О. Овчарук, О. Руденко, О. Савченко, В. Сидоренко, О. Шатрова, О. Югова та ін.

Науковці О. Ващенко, С. Свириденко пропонують відокремити поняття «здоров'яформуючі виховні технології», розуміючи під ним психолого-педагогічні

технології, програми, методи, спрямовані на виховання в учнів культури здоров'я, особистісних якостей, що сприяють його збереженню та зміцненню, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, а також мотивації на здоровий спосіб життя [1].

Результати аналізу наукових здобутків цих та інших авторів, дисертаційних робіт з проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності підтверджують актуальність даного питання. Проте, недостатній рівень досліджень у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі потребує детального розгляду окресленої проблеми.

Постановка завдання: теоретично обґрунтувати та розробити структуру формування здоров'язберігаючої компетентності у майбутніх інженерів-технологів харчової галузі.

Визначення змісту здоров'язберігаючої компетентності. Для професійної підготовки сучасних інженерів-технологів харчової галузі необхідно створити структуру формування здоров'язберігаючої компетентності, основою якої є визначення змісту поняття компетентність та її складових. Проведемо аналіз змісту здоров'язберігаючої компетентності, який відображено в чисельних дослідженнях науковців [8; 2; 12]. У роботах вчених відсутня однаковість визначення «здоров'язберігаючої компетентності», що зумовлене його поліфункціональним характером [1]. Це уповільнює процес якісної професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів та створює перешкоди для розвитку харчової галузі, зокрема розробці нової продукції функціонального та лікувально-профілактичного напрямку. Тому, вважаємо необхідним уточнити окреслене поняття. У нашому розумінні здоров'язберігаюча компетентність майбутніх інженерів-технологів харчової галузі характеризує діяльність фахівця, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей та досвіду, спрямованих на збереження, розвиток та відновлення фізичної складової здоров'я споживача.

Аналіз структури здоров'язберігаючої компетентності. Здоров'язберігаюча компетентність майбутнього фахівця є системою, яка складається з окремих блоків (компетенцій), наділена внутрішніми і зовнішніми зв'язками [7]. Глосарій європейського простору вищої освіти [3] визначає компетенції, як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок і здібностей. Розглянемо загальну структуру формування компетентностей майбутнього інженера-технолога харчової галузі та визначимо місце здоров'язберігаючої компетентності (рис. 1).

Рис. 1 Загальна структура формування компетентностей майбутнього інженера-технолога харчової галузі

Проведений аналіз сучасних досліджень науковців [11, 5] дає змогу виділити наступні компетентності майбутнього інженера-технолога харчової галузі:

- загальні, що містять соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні компетентності;
- професійні, що містять загально-професійні та спеціалізовано-професійні компетентності.

Надана структура формування компетентностей майбутнього інженера-технолога є узагальненою. Особливої уваги заслуговують спеціалізовано-професійні складові, що включають здоров'язберігаючу компетентність майбутнього інженера-технолога харчової галузі. Суттєвих результатів в напрямку вивчення окресленого питання досягли І. В. Бобрьонова, А. Я. Губергріц, Н. В. Дуденко, Л. В. Капрельянц, Ю. В. Линевський, Л. Ф. Павлоцька, М. І. Пересічний, К. В. Свідло, І. В. Сирохман, А. І. Українець, Н. В. Цимбаліста, С. Б. Юдіна [4, 6, 10]. Аналіз досліджень науковців дозволяє сформуванати структуру здоров'язберігаючої компетентності майбутнього фахівця харчової галузі (рис. 2).

Рис. 2. Структура формування здоров'язберігаючої компетентності майбутнього інженера-технолога харчової галузі.

Представлена структура окреслює формування у майбутнього інженера-технолога харчової галузі здатності щодо розробки харчових продуктів, які спрямовані на підтримку функціонального стану органів та систем споживача. Їх покладено в основу формування здатностей щодо розробки харчових продуктів, спрямованих на підтримку фізіологічного стану різного контингенту населення. Дотримання визначеної системи дозволяє підкреслити важливість зв'язку елементів та послідовності формування здоров'язберігаючої компетентності в процесі підготовки майбутніх фахівців.

Перелічені складові взаємопов'язані між собою та тісно взаємодіють, утворюючи єдину цілісну структуру здоров'язберігаючої компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової галузі.

Процес конструювання здоров'язберігаючих компетентностей у процесі навчання майбутніх інженерів-технологів харчової галузі ґрунтується на виявленні компетентнісного змісту існуючих дисциплін та містить наступні етапи:

- 1) визначення ключових понять, теоретичних знань та практичних умінь у кожному навчальному предметі для формування здоров'язберігаючої компетентності у майбутнього інженера-технолога харчової галузі;
- 2) встановлення ієрархії викладання дисциплін;
- 3) обґрунтування та впровадження методики формування здоров'язберігаючої компетентності у майбутнього інженера-технолога харчової галузі;
- 4) розробка методичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі.

Формування здоров'язберігаючої компетентності має на меті представлення цілей, змісту освіти (освітніх стандартів) та освітніх технологій у системному вигляді, що передбачає застосування комплексу знань, умінь та навиків у процесі творчої діяльності фахівця та виражаються у створюваній ним продукції.

Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутнього інженера-технолога харчової галузі – це багатоетапний педагогічний процес, направлений на системну роботу усіх складових його структури та взаємозв'язку з суспільним та навколишнім середовищем.

Висновки. Детальний аналіз здоров'язберігаючої компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової галузі дозволив встановити сутність та структуру досліджуваного поняття. Здоров'язберігаючу компетентність інженерів-технологів харчової галузі розглянуто як діяльність фахівця, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей та досвіду, спрямованих на збереження, розвиток та оздоровлення стану здоров'я споживача. У структурі здоров'язберігаючої компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової галузі визначено багатогранну взаємодію усіх її складових, що мають ієрархічну будову.

Перспективами подальших досліджень є теоретичне обґрунтування та розробка цілей формування здоров'язберігаючої компетентності для майбутніх інженерів-технологів харчової галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безрукавий Р.В. Формування здоров'язберігаючої компетентності у майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби у процесі професійної підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Р. В. Безрукавий. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – 224 с.
2. Воронін Д. С. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: дис. канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Д. С. Воронін. – Херсон, 2006. – 222 с.
3. Глосарій європейського простору вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euroosvita.osp-ua.info/userfiles/file/2012/glossary_9.pdf.
4. Губергриц А. Я. Лечебное питание / А. Я. Губергриц, Ю. В. Линецкий. Справ. пособ. – К.: Вища школа, 1989. – 398 с.
5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників / Державний комітет України з харчової промисловості. Вип. 11: Виробництва харчової промисловості, ч. 1 1998. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=na001262-98>
6. Капрельянц Л. В. Функциональные продукты питания: современное состояние и перспективы развития / Л. В. Капрельянц // Продукты и ингредиенты, 2004. – № 1. – с. 22–24.
7. Колычева М. В. Опыт внедрения оценки общих и профессиональных компетенций выпускников на государственной итоговой аттестации [Електронний ресурс] / М. В. Колычева, Е. Г. Татарина. – Режим доступу: <http://ckpom.portalspo.ru/stat3.php>.
8. Лукашин Ю.В. Формирование здоровьесберегающей компетенции у студентов педагогического вуза: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. В. Лукашин. – Пенза, 2010. – 23 с.
9. Про затвердження Концепції поліпшення продовольчого забезпечення та якості харчування населення. Розпорядження Кабінету Міністрів України №332-р від 26 травня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/332-2004-%D1%80>.
10. Сирохман І. В. Товарознавство харчових продуктів функціонального призначення: Навчальний посібник / І. В. Сирохман – К. : Центр учбової літератури. – 2009. – 543 с.

11. Спірін О. М. Теоретико-методологічні основи кредитно-модульної системи підготовки майбутніх вчителів інформатики: дисертація на здобуття педагогічних наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. М. Спірін – К., 2009. – 495 с.

12. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-ib/NZ/NZV71_2007_pedagog/01_yagupov_vv.pdf12

REFERENCES

1. Bezrukavyy, R.V. (2014). Asberg the formation of health protection competence of future specialists of fire and rescue services in the process of professional training (Candidate dissertation). Pereiaslav-Khmelnytskyi [in Ukrainian].
2. Voronin, D. Ie. (2006). The formation of health asberg competence of students of higher educational establishments of physical education (Candidate dissertation). Kherson [in Ukrainian].
3. Glossary of the European higher education area (2011). Retrieved from http://www.eurosvita.osp-ua.info/userfiles/file/2012/glossary_9.pdf.
4. Gubergic, A. Ja. & Linevskij Ju. V. (1989). Health food. Kiyiv, Ukraine: Vishha shkola [in Russian].
5. The Handbook of qualifying characteristics trades workers. The State Committee for food industry. (1998). Retrieved from <http://zakon.nau.ua/doc/?code=na001262-98>
6. Kaprel'janc, L. V. (2004) Functional foods: current state and prospects of development. Products and ingredients, 1, 22-24.
7. Kolycheva, M. V. (2011) The evaluation of General and professional competences of graduates to the state total certification, 3, 18. Retrieved from <http://skpom.rortalspo.ru/stat3.rhr>.
8. Lukashin, Ju. V. (2010) The formation of health-preserving competence of students of pedagogical University. (Unpublished candidate dissertation). Penza [in Russian].
9. On approving the Concept of improving food security and nutrition of the population. The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2004) Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/332-2004-%D1%80> (in Ukrainian).
10. Syrokhman I. V. (2009) Commodity research of food functionality. Kyiv, Ukraine: Tsentр uchbovoi literatury.
11. Spirin O. M. (2009) Theoretical and methodological basis of credit-modular system of future in formatics teachers training. (Doctor dissertation). Kyiv [in Ukrainian].
12. Iahupov V. V. & Svistun V. I. (2007) Competence approach to training specialists in higher education. Kiyiv, Ukraine. Retrieved from http://www.library.ukma.kiev.ua/e-ib/NZ/NZV71_2007_pedagog/01_yagupov_vv.pdf12 (in Ukrainian).

О. С. Благий. Формирование здоровьесберегающей компетентности будущего инженера-технолога пищевой отрасли.

В статье приведен подробный анализ научной литературы, который позволил установить сущность и структуру здоровьесберегающей компетентности будущих специалистов. Здоровьесберегающую компетентность инженеров-технологов пищевой отрасли рассмотрено как деятельность специалиста, которая основывается на интеграции знаний, умений, навыков, профессионально-важных качеств и опыта, направленных на сохранение, развитие и восстановление состояния здоровья потребителя. Автор выделяет следующую структуру здоровьесберегающей компетентности будущего инженера-технолога пищевой отрасли в разрезе специализированно-профессиональных компетенций: способности относительно разработки пищевых продуктов, которые направлены на поддержание физиологического состояния различного контингента населения; способности относительно разработки пищевых продуктов, которые направлены на поддержание функционального состояния органов и систем потребителя.

В структуре здоровьесберегающей компетентности будущих инженеров-технологов пищевой отрасли определено многогранное взаимодействие всех ее составляющих, имеющих иерархическое строение.

Ключевые слова: инженер-технолог, пищевая отрасль, здоровьесберегающая компетентность, специализированно-профессиональная компетентность, компетенции, структура, интеграция, система.

O. S. Blahyi. Formation of healthcare competence of future engineer in the food industry.

Insufficient theoretical and practical development of socially significant pedagogical problems, the need for engineers-technologists of food industry meeting the requirements of the modern labour market and economic development of the country has led to the urgency of the problem of healthcare competence.

The detailed analysis of the scientific literature revealed the nature and structure of healthcare competence of professionals. Healthcare competency of engineers in the food industry is defined as a professional activity, based on integration of knowledge, skills, professional-important qualities and experience aimed at the preservation, development and rehabilitation of health consumers.

The author distinguishes the following structure of healthcare competence of future engineer-technologist in the food industry in the context of specialized professional competencies: abilities regarding the development of food products, aimed at maintaining the physiological state of different populations; abilities regarding the development of food products, aimed at maintaining the functional state of organs and systems of the consumer.

In the structure of healthcare competence of engineers in the food industry the multifaceted interaction of all its components with a hierarchical structure has been determined.

Keywords: engineer, food industry, healthcare competence, specialized and professional competence, structure, integration, system.